

Spis rzeczy tomu drugiego.

Piąta księga.

Dysputa w Lipsku 1519.

- Rozdział I.** Niebezpieczne położenie Lutra. — Jako wybawił go Bóg. — Papież wysyła szambelana swego. — Podróż legata. — Brewe papieskie. — Stosunki sprzyjają reformie. — Miltic u Spalatina. — Przerażenie Tecla. — Jako się Miltic przymila. — Jako odwołania żąda. — Luter odrzuca takie żądanie, ale obiecuje milczeć. — Umowa legata z Lutrem. — Legat ucałował Lutra. — Legat dokucza Teclowi. — List Lutra do papieża. — Wewnętrzna istota reformacyi. — Luter oświadcza się przeciwko rozerwaniu w kościele. — De Vio i Miltic w mieście Trewirze. — Sprawa Lutra rozpowszechnia się po innych krajach. — Pisma Lutra stawają się wszędzie początkiem reformy 1—15.
- Rozdział II.** W Niemczech się walka na pozór zakończyła. Eck znowu ją podnieca. — Spór toczy się między Eckiem i Karlstadtem. — Kwestya dotycząca się papiestwa. — Odpowiedź Lutra. — Obawy przyjaciół Lutra. — Odwaga Lutra. — Prawda zwycięża. — Książę Jerzy się waha. — Wesołość Mosellana. — Obawy Erazma 16—22.
- Rozdział III.** Przybycie Ecka i profesorów wittenberskich. — Amstorf. — Studenci. — Upadek Karlstadta; ogłoszenie. — Eck i Luter. — Zamek Pleissenburg. — Czy powołać sędziów? Luter się sprzeciwia. — Eck się zgadza 23—27.
- Rozdział IV.** Pochód. — Msza. — Mosellanus. — Veni, sancte spiritus! — Obraz Lutra i Karlstadta. — Doktor Eck. — Księgi Karlstadta. — Odpowiednia zasługa, przyrodzone siły. — Rozróżniania scholastyków. — Punkt rozstania się Rzymu i reformacyi. — Łaska czyni człowieka wolnym. — Zapiski Karlstadta. — Hałas słuchaczów. — Melanchton podczas dysputy. — Zdanie Melanchtona. — Usiłowania Ecka. — Luter każe. — Mieszkaństwo Lipska. — Spór studentów i nauczycieli 27—37.
- Rozdział V.** Hierarchia i racjonalizm. — Dwaj chłopscy synowie. — Eck i Luter zabierają się do rozprawy. — Głowa kościoła. — Naczelna władza papieża. — Równość biskupów. — Piotr jest opoką. — Chrystus jest opoką. — Eck podejrzewa Lutra o sprzyjanie naukom Hussa. — Luter o nauce Hussa. — Niepokój wśród słuchaczy. — Zarcik Ecka. — Jedynie i wyłącznie słowo Boże. — Nadworny błazen. — Luter na mszy. — Słowa księcia. — Czyściec. — Koniec dysputy. 37—46.
- Rozdział VI.** Współudział świeckich. — Zdanie Lutra. — Wyznania i chluby Ecka. — Skutki dysputy. — Poliander. — Cellaryusz. — Młody książę anhalcki. — Studenci lipscy. — Cruciger. — Powołanie Melanchtona. — Uwolnienie Lutra 47—53.

Rozdział VII. Eck zaczepia Melanchtona. — Melanchton broni się. — Wykładanie Pisma świętego. — Stałość Lutra. — Czescy Bracia. — Emser. — Staupitz 53—56.

Rozdział VIII. List do Galatów. — Chrystus za nas. — Zaślepienie przeciwników. — O Wieczerzy Pańskiej. — Luter zwolennikiem Czechów. — Ecka zaczepiają. — Eck wybiera się do Rzymu 56—61.

Szósta księga.

Kłątwa Rzymu. 1520.

Rozdział I. Charakter Maksymiliana. — Ubiegania się o koronę cesarską. — Karol V. — Franciszek I. — Zamysły Niemców. — Fryderykowi Mądrymu koronę ofiarują. — Wybór Karola V. 62—66.

Rozdział II. List Lutra do cesarza. — Niebezpieczne położenie Lutra. — Instrukcja Fryderyka co do zachowania się wobec kurii rzymskiej. — Zdanie Lutra. — Obawy Melanchtona. — Szlachta niemiecka sprzyja reformacji. — Schauenburg. — Sickingen. — Ulryk von Hutten. — Spokój Lutra. — Jego położenie staje się swobodniejszem. — Wiara źródłem uczynków. — Co wiara daje. — Sąd Lutra o jego pismach 66—74.

Rozdział III. Zagabnięcie papieństwa. — Odezwa do szlachty. — Potrójny mur. — Wszyscy chrześcijanie są kapłanami. — Magistrat ma reformować duchowieństwo. — Nadużycia Rzymian. — Upadek ziemi włoskiej. — Niebezpieczeństwo państwa niemieckiego. — Papież. — Legatowie. — Zakonnicy. — Małżeństwo duchownych. — Celibat. — Dni świąteczne. — Miłość chrześcijańska. — Wszelchnice. — Państwo. — Cesarz ma odnowić panowanie swoje nad Rzymem. — Skromność Lutra. — Skutki przemówienia 74—82.

Rozdział IV. Przygotowania Rzymu. — Powody zwlekania papieństwa. — Eck w Rzymie. — Wygrana Ecka. — Papież jest światem. — Bóg spowodował zerwanie. — Pewien szwajcarski kapłan przemawia za Lutrem. — Konsystorz rzymski. — Wstęp bulli. — Potępienie Lutra 82—90.

Rozdział V. Wittenberga. — Melanchton. — Jego wesele. — Katarzyna. — Domowe pożycie. — Dobroczynność. — Dobroć. — Chrystus i nauki starożytności. — Praca. — Miłość do nauk. — Jego matka. — Rozruch studentów 90—94.

Rozdział VI. Ewangelia we Włoszech. — Kazanie o mszy. — Babilońska niewola kościoła. — Chrzest. — Zniesienie ślubów zakonnych. — Postęp reformacji 94—97.

Rozdział VII. Nowe układy. — Augustianie miasteczka Eisleben i Miltic. — Deputacja wysłana do Lutra. — Miltic i elektor saski. — Rozmowa z Lichtenbergiem. — List Lutra do papieża. — Luter dodał książkę. — Społeczność Chrystusa z wierzącymi. — Niewola i wolność 98—104.

Rozdział VIII. Bulla kłątwa już w Niemczech. — Przyjęcie Ecka. — Bulla w Wittenberdze. — Wystąpienie Zwinglego . . . 105—109.

Rozdział IX. Luter naradza się przed Bogiem. — Jego sąd o bulli. — Bezstronna rodzina. — Luter występuje przeciwko bulli. — Papież zabrania wiary. — Skutki bulli. — Śtos zapalony w mieście Lowanium 109—115.

Rozdział X. Stanowczy krok reformatora. — Luter odwołuje się do powszechnego soboru. — Luter pali bullę kłatwy. — Znaczenie odważnego uczynku tego. — Luter na Akademii. — Luter przeciwko papieżowi. — Nowe pismo Melanchtona. — Luter przyjaciół swych uspakaja. — Postępy walki. — Zdanie Melanchtona o lekliwych ludziach. — Pismo Lutra o biblii. — Nauka o łasce. — Odwołanie 116—123.

Rozdział XI. Koronacja Karola V. — Nuncyusz Aleander. — Czy pisma Lutra zostaną spalone? — Aleander i Cesarz. — Elektor i nuncyuszowie. — Syn księcia Jana przemawia za Lutrem. — Spokój Lutra. — Elektor ujmuje się za Lutrem. — Odpowiedź nuncyuszów. — Erazm w Kolonii. — Erazm u księcia elektora. — Oświadczenie Erazma. — Jego rada. — Sposób rządów Karola V. . . 124—132.

Rozdział XII. Luter o spowiedzi. — Prawdziwe rozgrzeszenie. — Luter znajduje zwolenników. — Satyry. — Ulryk Hutten. — Łukasz Krnach. — Karnawał w Wittenberdze. — Trwoga Staupitza. — Prace Lutra. — Jego pokora. — Postępy reformacji . . . 133—139.

Siódma księga.

Sejm w Wormacyi. Od stycznia aż do maja r. 1521.

Rozdział I. Zwycięstwa słowa Bożego. — Sejm w Wormacyi. — Trudności. — Karol V. pozywa Lutra. — List elektora saskiego do Karola V. — Trwoga Aleandra. — Elektor wybiera się w podróż bez Lutra. — Aleander wzywa pomocy Rzymu. — Kłatwa papieża i społeczność z Chrystusem. — Kłatwa. — Pobudki Lutra co do spraw reformacji 140—148.

Rozdział II. Obcy książę. — Rada polityków. — Umowa między kanclerzem i spowiednikiem cesarza. — Prózne zabiegi. — Czynność Aleandra. — Słowa Lutra. — Karol wstępuje na stronę papieża 149—155.

Rozdział III. Aleander na sejmie. — Mowa jego. — Skarga przeciwko Lutrowi. — Usprawiedliwienie Rzymu. — Nuncyusz wzywa pomocy Karola przeciwko Lutrowi. — Wrażenie mowy nuncyusza. 156—160.

Rozdział IV. Zdania książąt. — Mowa księcia Jerzego. — Zasadnicza cecha reformy. — 101 zażalenie. — Ustępstwa Karola. — Zabiegi Aleandra. — Grandowie hiszpańscy. — Spokój Lutra. — Luter umrze, ale nie odwoła 160—166.

Rozdział V. Czy dać Lutrowi zastrzeżenie bezpiecznego pochodu? — List żelazny. — Czy się Luter stawia? — Zielony czwartek w Rzymie. — Papież i Luter 166—171.

Rozdział VI. Odwaga Lutra. — Bugenhagen w Wittenberdze. — Prześladowania na Pomorzu. — Melanchton chce towarzyszyć Lutrowi. — Amsdorf, Schurff, Suaven. — List Huttena do Karola V. 172—176.

Rozdział VII. Luter wybiera się w drogę. — Pożegnanie Lutra. — Przybicie wyroku. — Jezdcy w okolicy Erfurtu. — Spotkanie Lutra z Jonaszem. — Luter w dawniejszym swym klasztorze. — Jego kazanie w Erfurcie. — Wiara i uczynki. — Zgraje ludu i odwaga Lutra. — Jego list do Spalatina. — Pobyt w Frankfurcie. — W Wormacyi obawiają się. — Plany dworzan cesarskich. — Stanowczość Lutra 176—185.

Rozdział VIII. Wjazd do Wormacyi. — Rekwiem. — Narada u Karola V. — Kapito i pośrednicy. — Zbiegowisko około Lutra. — Wezwanie. — Hutten pisze do Lutra. Pochód jego do sejmu. — Słowa Frundsberga. — Ogromny natłok. — Przemowa kanclerza. — Odpowiedź Lutra. — Jego oględność. — Słowo Karola V. — Obawy. — Zwycięstwo. — Stanowczość Lutra. — Gwałty Hiszpan. — Rada. — Modlitwa Lutra. — Siła reformacyi. — Przysięga na Pismo św. — Sejm. — Mowa Lutra. — Trzy rodzaje ksiąg jego. — Luter żąda, aby mu błędów jego dowiedziono. — Poważne przestrogi. — Luter powtarza mowę swą po łacinie. — Oto stoję, inaczej nie mogę. — Boska słabość. — Nowa próba 185—202.

Rozdział IX. Zwycięstwo. — Wrzawa i spokój. — Książę Erych. — Elektor i Spalatin. — Poselstwo cesarza. — Jako się naruszenia żelaznego listu domagają. — Żywy opór. — Zapał dla osoby Lutra. — Próby pośredniczenia. — Obawy elektora. Nacisk odwiedzających Lutra. — Landgraf heski Filip 202—209.

Rozdział X. Narada u arcybiskupa Trewiry. — Wezwanie Wehe'go. — Odpowiedź Lutra. — Odwiedziny Kochlaeusza. — Wieczerja u arcybiskupa. — Ponowna próba w pomieszkaniu Lutra. — Niech sobór sprawę rozstrzygnie. — Ostatnia rozmowa Lutra z arcybiskupem. — Luter u chorego przyjaciela. — Luter odbiera rozkaz do opuszczenia Wormacyi 209—216.

Rozdział XI. Odjazd Lutra. — Jego list do Kranacha. — List Lutra do Karola V. — Luter u opata w Hirschfeld. — Proboszcz miasta Eisenach. — Niektóre książęta opuściły sejm. — Karol V. podpisuje wyrok przeciwko Lutrowi. — Luter u swych rodziców. — Napad i uprowadzenie Lutra. — Drogi Boże. — Wartburg. — Niewola Lutra 217—225.

Ósma księga.

Szwajcarya. 1484—1522.

Rozdział I. Ruch objawiający się w Szwajcaryi. — Początek reformy. — Jój demokratyczna cecha. — Służba za granicą. — Stan obyczajowości. — Toggenburg. — Alpejska chata. — Pasterska rodzina 226—231.

Rozdział II. Młody Ulryk. — Ulryk w Wesen i Bazylei. — W mieście Bern. — Klasztor dominikański. — Jetzer. — Widmo. — Cierpienia braciszka. — Oszustwo. — Odkrycie i kara. — Zwingli w Wiedniu. — W Bazylei. — Muzyka. — Wittembach wyklada Ewangelią. — Leon Juda. — Probostwo miasta Glarus 231—237.

- Rozdział III.** Upodobanie w wojnie. — Schinner. — Pensya papieska. — Labirynt. — Zwingli we Włoszech. — Zasadnicze myśli reformy. — Zwingli i Luter. — Zwingli i Erazm. — Zwingli i nauki starożytności. — Paryż i Glarus 238—244.
- Rozdział IV.** Zwingli i Erazm. — Oswald Mykoniusz. — Rabusie. — Oekolampadyusz. — Zwingli pod Marignano. — Zwingli we Włoszech. — Jego metoda. — Początek reformacyi. — Odkrycie 244—250.
- Rozdział V.** Przejście z jednego świata do drugiego. — Matka Boska w Einsiedeln. — Powołanie Zwinglego. — Opat. — Geroldseck. — Stowarzyszenie naukowe. — Odpis biblij. — Zwingli i zabobony. — Pierwszy opór przeciwko błędom. — Hedio. — Zwingli i legatowie papieża. — Honory Rzymu. — Biskup Konstancyi. — Simson i odpusty. — Stapfer. — Dobroczynność Zwinglego. — Przyjaciele jego 250—259.
- Rozdział VI.** Zurych. — Kapituła. — Wybór. — Fabel. — Skarga. — Wyznanie Zwinglego. — Myśli Boże. — Zwingli odchodzi z Einsiedeln. — Przybycie do Zurycha. — Meźne oświadczenie. — Pierwsze kazanie. — Wrażenie. — Opór. — Charakter Zwinglego. — Jego zamiłowanie do muzyki. — Porządek życia 259—268.
- Rozdział VII.** Odpusty. — Simson w Bernie. — Simson w Baden. — Dziekan miasteczka Bremgarten. — Młody Henryk Bullinger. — Simson i dziekan. — Wewnętrzne walki Zwinglego. — Zwingli przeciwko odpustom. — Simson musi odejść 268—274.
- Rozdział VIII.** Słabość Zwinglego. — Pobyt w Pfeffers. — Drogi Boże. — Dżuma. — Choroba Zwinglego. — Nieprzyjaciele jego. — Przyjaciele jego. — Wyzdrowienie. — Powszechna radość. — Skutki zarazy. — Mykoniusz w Lucernie. — Oswald zachęca Zwinglego. — Zwingli w Bazylei. — Kapito odchodzi do Moguncyi. Hedio w Bazylei. — Wyrodny syn. — Zbrojenia do boju 274—282.
- Rozdział IX.** Obaj reformatorowie. — Upadek w grzech. — Zadosyćuczynienie Bogaczłowieka. — Dobre uczynki nie stanowią zasługi. — Odprawa zarzutów. — Potęga miłości Chrystusowej. — Chrystus jedynym panem naszym. — Skutki tego kazania. — Przygnębienie i odwaga. — Pierwsze kroki rady miejskiej. — Kościół i państwo. — Zaczepki. — Galster 282—288.
- Rozdział X.** Nowy bojownik. — Reformator w Bernie. — Zwingli dodawa Hallerowi odwagi. — Ewangelia w Lucernie. — Prześladowania Oswalda. — Kazania Zwinglego. — Henryk Bullinger. — Wojna we Włoszech. — Zwingli każe przeciwko służbie w obcym wojsku 288—292.
- Rozdział XI.** Zwingli walczy przeciwko ustawom ludzkim. — Rozdrażnienie umysłów podczas postu. — Prawda rośnie w boju. — Wyśłańcy biskupa. — Skarga wytoczona przed duchownymi i do Rady. — Appellacya do Wielkiej Rady. — Koadjutor i Zwingli. — Odpowiedź Zwinglego. — Uchwała Wielkiej Rady. — Stan sprawy. — Zaczepka Hoffmanna 293—298.
- Rozdział XII.** Żal i radość w Niemczech. — Zasadzka na Zwinglego. — Rozporządzenie biskupa. — Archeteles. — Podanie biskupa do Rady związkowej. — Zakaz występowania przeciwko mnichom. — Oświadczenie Zwinglego. — Zokonnice klasztoru Oetenbach. — Odezwa Zwinglego do ludu szwajcarskiego 299—304.

Rozdział XIII. Mnich francuski. — Jego nauka w Szwajcaryi. — Spór między nim i Zwinglim. — Mowa komtura zakonu Maltańczyków. — Karnawał w Bernie. — Todtenfresser. — Czaszka świętej Anny. — Appenzell. — Gryzony. — Zabójstwo i cudzołóstwo. — Ślub Zwinglego 304—309.

Rozdział XIV. Prawda zwycięża. — Zgromadzenie w Einsiedeln. — Prośba do biskupa. — Do kantonów Szwajcaryi. — Wypadek w klasztorze. — Uczta w domu Mykoniusza. — Siła reformatorów. — Skutki prośby w Lucernie. — Rada i ogólne zebranie. — Haller na ratuszu. — Fryburg. — Zniesienie Oswalda z urzędu. — Zwingli go pociesza. — Oswald opuszcza Lucernę. — Pierwsze kroki zaradcze. — Przerażenie braci Zwinglego. — Postanowienie Zwinglego. — Przyszłość. — Modlitwa Zwinglego . . 310—320.